

FEMINISMOAK GARAPENERAKO AGENDAN

EMAKUMEEN ERAGINA POLITIKAN ETA GIZARTE PARTEHARTZEAN

XXI. mendearen hasieran, argi eta garbi eta frustrazioz beteta esan dezakegu emakumeen partaidetza politikoa, hau da, toki-instituzioetan edo parlamentuetan duten agerpenaren arabera desberdintasunak azaldu arren, sistema demokratikoko lerro instituzionaletatik doan partaidetza politikoa, urria dela oraindik. Izan ere, ez dator bat emakumeek beste maila batzuetan daukaten partaidetza aktiboarekin, ezta erakunde askoren ustez eduki beharko luketen agerpen handiagoaren eskariarekin ere. Batez ere, ez da emakumeen errealitate desberdinen eta euren interes zehatzagoen adierazgarri. Ordezkaritza eta partaidetza horietan ez da islatzen munduko leku guztietako mugimendu feminista eta emakume-mugimendu borrokalariek egindako ekarpen aberatsa bezain ugaria. Gure agenda politikoak funtsezko bataila garrantzitsua garatu behar du arlo instituzionalean eta ordezkaritza zein partaidetza politikoaren esparruan, mugimendu feminista jatorrizkoenaren, hau da, mugimendu autonomoaren eskariak eremu horietara iritsi daitezten. Horrela, bada, eskari horiek berezko agerpena izango dutenez, politika publikoek eskari horiek hartuko dituzte kontuan, eta, horren ondorioz, desberdintasunei zein bereizkeriei aurre egingo diete, eta emakumeen bizi-baldintzak aldatuko dituzte benetan. Gaur egun, agerikoa da emakumeek aipatutako esparru instituzional horietan duten agerpen urriaren barruan feminismo instituzional edo ofizialaren hiperordezkaritza gertatzen dela eta, termino politikoetan, feminismo liberala baino ez da. Hori guztiori parekotasunaren aldeko - argazkiko?- borroken emaitza da, hain zuzen ere.

Nolanahi ere, partaidetza politiko guztia ez da mundu instituzional estu bezain zehaztura mugatzen. Ondo baino hobeto balioesten dugu milioika emakumek mundu zabaleko era guztietako mugimenduetan duten partaidetza handia. Hegoaldetik iparraldera, emakumeen mobilizazio eta partaidetza berritzaile bezain porrokatuak nagusitasun patriarkalaren sistema jarri du kolokan, kritikaren ikuspegi askotatik. Era berean, ausardia eta adore handiz aurre egiten dio sistema neoliberalari, pertsonak merkantziatzat hartzen dituelako eta mozkin izugarriak lortzen dituelako milioika gizakiren eta, batez ere, emakumeen esplotazio eta bereizkeriaren bitartez. Hori dela eta, are harrigarriagoa da eskari eta borroka horiek arlo instituzionaletan hain oihartzun urria edukitzea. Emakumeen antolaketan gertatutako aurrerapena eta hainbateko

FEMINISMOAK GARAPENERAKO AGENDAN

mobilizazioa ez datoz bat proposamen horiek botere instituzionalaren arlo publikoetan duten isla urriarekin.

Hain zuzen ere, ez da nahikoa zeregin politikoak berdintasun-hitzez betetzea, aldi berean emakume protagonistei sarrera, ahotsa eta izaera ematen ez bazaizkie. Orain, beraz, oso garrantzitsua da emakumeen partaidetza politikoaren agenda banan-banan eta taldeka osatzea.

Hegoaldeko herrialdeetako emakumeei begira eta politikan parte hartzeko oztopoen ondorioz, emakumeen partaidetza soziala etxeko eta erkidegoko berehalako premiei aurre egiteko moduko esparruetan gertatzen da. Emakumeek arlo pribatuan ematen diote hasiera partaidetza-prozesuari, eta, ondoren, erkidegoan, esparru horietan antolatzen dira, erkidegotik tokian-tokian zein nazio-mailan eragina edukitzeko, erkidegoaren arazoentzako konponbideak bilatzeko, euren bizi-baldintzak hobetzeko... Aldi berean, premia praktikoei eta estrategikoei erantzuten diete.

Emakumeek erkidego-mailan parte hartzen dutenetik, emakume batzuek herri-hautespeneko kargu publikoetan parte hartu behar dutela sentitzen dute. Emakume horiek erkidegoa antolatzeko esparruetatik irteten dira, emakumeak arlo pribatuan utzi nahi dituen kultura matxistak pisu handia badauka ere.

Emakumeek eskubide eta betebeharrak politikoak eskuratu berri dituzte, baina ezin dituzte bete-betean erabili, euren herritartasuna bereizkeriatik bertatik erabili behar dutelako beti. Emakumeen eragin politikoa, ekintza kolektibo moduan, legitimatu egin behar da, eta zenbait arlotako itun, adostasun eta partaidetzetatik elikatu behar da. Hori dela eta, gizarte zibilaren eta estatuaren arteko harremana eta elkarreragina iraunkorrak izan behar dira. Horrez gain, benetako demokraziaren erabilera ere bada, eta, bertan, kultura politiko gardenagoa sustatzen da, estatuko instituzioen eta herritarren arteko botere-harremanak eredu demokratikoagorantz bilakatu ahal izateko. Hartara, eraldaketa politikoa jarri behar da abian, pertsona guztien erabateko eskubideak bermatzeko. Horretarako, genero-ikuspegia hartu behar da kontuan, eta emakumeek agerpena zein ahotsa eduki behar dituzte negoziatzeko eta erabaki politikoak hartzeko eremuetan. Labur-labur esanda, emakumeek eskubidedun

FEMINISMOAK GARAPENERAKO AGENDAN

subjektu-kategoria eskuratu behar dute, solaserako zein ekintzarako subjektu kolektiboak izan behar dira eta hori guztiori mugimendu feministek borroka nahiz mobilizazio sozialetan duten zereginarekin bat etorri behar da.

Emakumeak eskubidedun subjektutzat eta herritartzat hartzen ez dituztenean, batez ere honako ezaugarri hauek dituen subjektu ilustratuaren eraketa partzalean hondoratzen dira sustraiak: gizona da, estatu-nazioko herritarra da, partaidetza politikorako gaitasuna du, familia-burua da, lan-merkatu arautuan dihardu... Aldi berean, emakume-subjektua ere eratu da, eta adierazitako irudiaren atzealdea da, batez ere familia-harremanen mundu pribatuan dagoelako lekutatuta. Gainera, bertan garatzen duen jarduera ez da kontuan hartzen interes ekonomikoei begira, eta, horren ondorioz, ez da prestazio sozialik edo babes sozialerako eskubiderik sortzen. Agerikoa denez, hori guztia emakumeen egoeraren kontura egiten da, eta, horren ondorioz, "euren" gizonen menpe dauden subjektuak dira. Hona hemen egoera horren arrazoi nagusiak: sistema neoliberaletako menpetasun ekonomikoko mekanismoak eta arlo juridiko, erlijioso, moral, sozial eta sinbolikoko menpetasun-tresna ahaltsu-ahaltsoak. Izan ere, tradizio kultural eta ideologikoen arabera, oso modu desberdinean baztertu eta botatzen dituzte emakumeak eremu sozialetatik. Bazterketa horren ondorioz, emakumeak eta euren interesak babesik gabe geratu daitezke, legeak egiteko orduan, politika publikoen prestaketa eta plangintza egiteko orduan eta eurengan eragina duten erabakiak hartzeko orduan; esate baterako, genero-indarkeriari buruzkoak direnean.

Beraz, emakumeen euren ukapenean oinarritutako gizonezko herritartasuna eratu da. Emakumeak menpetasunez kontuan hartzen dituztenean, honako hauxe lehenesten da: eremu pribatua, euren autonomiarik eza, kudeatzean duten ezintasuna, etxe-arloko menpetasunarekin lotuta daukaten egoera zibila eta, batik bat, gainerako pertsonak zaintzeko eta artatzeko garatzen duten jarduera etengabea, nahiz eta ekonomietako zenbaki handietan kontuan hartuko ez dituzten.

Emakumeen bizi-esperientzia gizonena ez bezalakoa izan da eta da arlo indibidualean zein kolektiboan. Familia-unitateek emakumeen egituraketa edo antolaketa sozialak baldintzatu dituzte eta baldintzaten dituzte bete-betean. Izan ere, emakumeak isolatu dituztenez, oso zaila izan da euren eskubideen inguruko kontzientzia kolektiboa

FEMINISMOAK GARAPENERAKO AGENDAN

garatzea. Nagusi den kultura politikoak ez ditu kontuan hartu, eta ez die gizonek eurentzat egindako arau zein ohituren oihan nahasian barruratzeko aukerarik eman.

Hona iritsita, adierazitakoa adierazita ere, oso argi utzi beharra dago emakumeen menpetasun-egoerak edo botere edo ordezkartzeko esparruetatik baztertzeko ohiturak ez duela inolako zerikusirik emakumeak bizitzaren aurrean jarrera pasiboa eduki eta harreman sozialetan men egiten duten subjektutzat edo bidegabekeriaren biktima iraunkortzat hartzeko joera subjektiboarekin, halakoetan kanpo-ahots desberdinek ordezkatu eta berrinterpretatu beharko lituzketelako une oro. Horren ondorioz, ez dago inolaz ere emakumeak esanekoak, otzanak, ez-borrokalariak... direla esaterik, nahiz eta sarritan halakoak emakumeen irudia azpimarratzeko eta lekurtzeko erabiltzen dituzten. Emakumeen jarreraren adierazgarri ez den bereizkeria eta zapalkuntza egoera objektiboaren argazkia egiten ari dira. Hain zuzen ere, bazterketa-egoera horren ondorioz, argi eta garbi dute esleitutako zereginak euren gain hartu behar ez dituztela eta genero-aginduak bete behar ez dituztela.

Zer gertatzen da mendebaldeko demokrazietan? Esparru juridikoan eskubideberdintasuna egon arren, praktikan ez du eraginkortasunik. Horrez gain, mendebaldeko herrialdeetan (kasu honetan, Europar Batasunean) nagusi den demokraziako eredu formaletan onartutako arau juridikoek herritartasun-eskubidea ukatzen diete zenbait laguni, eta ehun milaka lagun dira egoera horretan daudenak. Hain zuzen ere, pertsonak erkidego global bateko kideak direla sentitu dezakete, nazioarteko zein tokian tokiko mugimenduetan eskubideak aldarrikatu eta bertan parte hartu dezakete munduko edozein lekutan eta, aldi berean, eskubide berberak ukatu ahal dizkiete bizileku duten estatu-nazioan bertan.

Kontraesana dirudien arren, eskubide horiek pertsona guztien artean hedatzeko tentsio ahaltsua dago. Eskubideak unibertsal bihurtzean eta pertsona guztiei ezartzean, pertsona guztiak berdinak badira ere, talde asko eta, batik bat, emakumeak baztertuta geratzen dira ezinbestean. Hartara, eskubideak (gure demokrazientzat eta kulturarentzat funtsezkoak direnak) jaurtitzeko arma moduan erabiltzen dira, kulturei, tradizioei eta ideologiei berdintasunezko kalitate demokratikoaren ziurtagiriak emateko. Milioika emakumek, lege musulmanen menpeko herrialdeetan, esaterako, bizi duten

FEMINISMOAK GARAPENERAKO AGENDAN

menpetasun jasanezinak inperialismoaren inbasio odoltsua ere justifikatzen du, nahiz eta desagerrarazi nahi omen dituenak baino zapalkuntza-egoera txarragoak eta heriotza gehiago sorrarazi. Konkista-eskubide sakratuaren aurrean gaude berriro, kasu honetan arrazoiak erlijiosoak ez diren arren, erlijio berri hau, hots, mendebaldeko demokraziak direlako errudunak?

Horrela, bada, eskubideen unibertsaltasun eta berdintasunaren printzipioak tranpa iraunkorra dira, eta, beste kultura batzuetako emakumeen eskubideen hedapenean aurrera egin beharrean, euren tradizio kulturalen mesedetan estigmatizatzen dituzte.

Aurrera eta geure eguneroko zereginari begira, esku hartzeko orduan ezarri nahi dugun agendarako tresnak ditugu prest, premiazkoa delako agenda zabaletan lehenetasunak zehaztea, lan-estilo berriak egokitzea, estrategien sorreran sortzaileagoak izatea eta sarean lan egiteko metodologia berriak ezartzea.

Gure ustez, oso garrantzitsua da berriro ere “arlo pertsonala politikoa da” leloari heltzea ohikotasunetik haratago doan politikaren kontzepzioan eta ekintzarako mobilizazio-osagaia kontuan hartzea, politika publikoetan eragina eta partaidetza edukitzeko. Horretarako, euren esperientzia pertsonal eta kolektiboa politika bihurtzeko gai izatea da erronka, baina erronka hori ez da emakumeena bakarrik. Emakumeen esperientziak kontzeptualizatzea, zabaltzea eta arrazoitzea da helburua, eta arrazoi zein baldintzatzaile kolektiboekin eta erkidegoan zein udalerrian desberdintasuna nahiz bereizkeria sorrarazten dituzten gainerako aldaerekin lotzea (esate baterako, etnikotasuna, adina, gizarte-maila...).

Oso premiazkoa da “emakumeok” nortasun kolektiboa eratzea. Horretarako, parte-hartzaile aktibo eta subjektu politiko ahaltsuko partaide moduan berrerratu behar dira emakumeak. Aldi berean, gainera, subjektu horrek zenbait nortasuni erreparatzen die, eta gizarte-maila, etnia, sexu-nortasun, nazionalitate... arloko desberdintasunekin entronizatzen duen subjektu mestizo, ugari, anitzean birkokatzen gaitu. Partaidetzarako motibazioa ez da banan-banako aldaeratzat hartu behar, gainerakoekiko elkarreraginean eratu behar delako, nortasun kolektibo feminista ekintzarako pizgarritzat hartzen duten sareen bitartez.

FEMINISMOAK GARAPENERAKO AGENDAN

Emakumeen mugimenduak eta mugimendu feministak oroimen historikoa berreskuratzeko prozesuetan izan duten zeresan handia eguneratu nahi dugunez, mugimendu horiek herrialdeen demokratizazioranzko iragaitzan eta aurrerakuntzan egin dituzten ekarpenak eta lana jarriko ditugu agerian.

Zilegizkoa izan dadin, ekintza kolektibotzat hartutako eragin politikoak era guztietako esparruak, agerpena eta ahotsak eduki behar ditu, unean-uneko ekintzen edo epe luzerako estrategien bitartez era guztietako itun, adostasun eta partaidetzetan oinarritutako lana delako (garapenerako lankidetzak-erakundeak, erakunde mistoak, sindikatuak, alderdi politikoak, erakunde publikoak, ikerketa-institutuak...). Izan ere, egiturazko aldaketak lortzea eta desberdintasun-egoera gainditzea du helburu.

Eragile horien artean, garrantzi berezia dauka eskubidedun subjektuak diren etorkinen partaidetzak. Erakundeen sentibilizazio-ekintzetan, emakume etorkinen elkarteak hartu behar dira kontuan, eta, hasiera-hasieratik, emakume horiek bete-betean eta berdintasunean parte hartu behar dute herri-partaidetzarako eta eraginerako garatu beharreko edozein estrategiatan.

Ezinbestekoa da emakumeen antolaerak eta mobilizazio-arrazoiak (tokian-tokian, batez ere) prozesu politikotzat hartzea eta genero-interesei ahotsa emateko esparru instituzionalak sortzea. Era berean, mugimendu feministaren edo emakumeen mugimenduaren beraren barne-aliantzak ere lortu behar direnez, emakumeen sareetako harremanak zein komunikazioa zaindu behar dira, eta barne-elkarrizketarantz egin behar da aurrera, egoera hori gainditzeko. Oso garrantzitsua da antzeko sektoreekin itunpean lan egitea eta beste sektore batzuen tresnak zein trebetasunak geure helburuetarako erabiltzea (nazioarteko eta zigor-arloko zuzenbideetako tresnak, esaterako: itzal-txostenak), erakundeek estatu bakoitzeko instituzioen aurrean arautegi berezietan jarraipena eman diezaieten.

Agirigileak: Begoña Zabala, Silvia Carrizo, Justa Montero eta Elisabet Padial